

LBRIS

We know
books

ÎNVĂȚĂTORUL LUMII

Viața și învățăturile lui J. Krishnamurti

R.E. MARK LEE

Traducere de Mihai Valentin Vladimirescu

PRESTIGE
București – 2023

CUPRINS

Introducere	15
I	
NU ESTE INDIAN	25
II	
PRIMII ANI	41
III	
ÎN AȘTEPTAREA ÎNVĂȚĂTORULUI LUMII	49
IV	
„PROCESUL“	63
V	
„ADEVĂRUL ESTE UN PĂMÂNT FĂRĂ CALE“	79
VI	
O PERSOANĂ PRIVATĂ	87
VII	
SCRIITOR ȘI PROFESOR	103
VIII	
AUTORITATE, ORGANIZAȚII, FUNDAȚII	119

EDUCAȚIE ȘI ȘCOLI 129

X

DISCUȚII ÎN JURUL LUMII 143

XI

PLĂCERE ȘI FRICĂ 157

XII

MOARTEA ȘI REÎNCARNAREA 167

Note și referințe 181

Bibliografie 187

Cronologia vieții lui J. Krishnamurti 188

Mulțumiri 199

Pentru mai multe informații 200

*Vorbitorul este anonim, nu are autoritate.
El, ca persoană, nu există. Amândoi observăm
împreună ce se întâmplă. Așa că, vă rog,
să nu acordați nicio atenție și să
nu dați vreo importanță personalității.*

– J. Krishnamurti
(vorbind despre sine în anul 1977)

Singur, pe o scenă, stând drept pe un scaun din lemn sau cu picioarele încrucișate pe un *chowkee* (un taburet din lemn) sub un copac, J. Krishnamurti grăia rar și pasional unui public de mii de oameni timp de mai bine de șaizeci de ani. Cu fiecare inspirație, el cuprindea întreaga conștiință umană cu compasiune și cu pătrundere înflăcărată. La fiecare expirație, cuvintele lui de înțelepciune atemporală rostite într-un limbaj simplu îi țineau pe ascultători atenți. „Vorbitorul”, așa cum se referea la el însuși, obișnuia să înalțe conștiința pentru cercetare și privire atentă, apoi întrerupea totul în câteva cuvinte de înțelegere adevărată.

Krishnamurti invita publicul să meargă împreună cu el, să i se alăture într-o plimbare, ca un prieten, pentru a discuta împreună întrebarea:

... Ce ne-ar face să ne schimbăm, să punem capăt acestei groaznice confuzii din viețile noastre?
... Este posibil ca omul să se transforme în interior și în exterior? De aici se naște întrebarea: poate mintea umană, care a fost atât de condiționată de milenii, să se schimbe, să se regenereze în sine? Aceasta este întrebarea.

În tinerețe, la universitate, dar și câțiva ani după aceea, am fost fascinat de literatura antică și de textele religioase atât din Orient, cât și din Occident. Am citit pe larg și profund, dar am găsit puțini prieteni cu care să pot explora viața lăuntrică, deoarece cei mai

mulți dintre ei nu puteau vedea dincolo de ceea ce era predat în biserici sau în temple. Creștinismul s-a dovedit a cere o credință și crezuri care nu păreau deloc diferite de structurile ezoterice și arcanse ale filosofiilor Orientului Îndepărtat. Dar pe cât era de exoteric, pe atât era și de abstract și de puternic structurat. Nimic din ce am citit nu mi-a satisfăcut curiozitatea sau nu mi-a răspuns îndoielilor. Apoi am văzut un citat anonim (despre care am aflat mai târziu că era al lui Krishnamurti):

Deși dureros, este un lucru minunat să fii nemulțumit, fără a înăbuși acea flăcără cu cunoaștere, cu tradiție, cu speranță și cu împliniri.

În anii '60, unii guru din India au început să călătorească în Statele Unite, aducând abordarea lor prietenoasă, de corporație, a spiritualității care cuprindea tehnici de meditație, mărfuri exotice și referințe misterioase la un mare număr de zei și zeițe și Vede. Literatura sublinia că toți căutătorii puteau progresa în spiritualitate, controlându-se și muncind din greu pentru a obține pacea minții și iluminarea prin rugăciune și meditație pe mantră și cu efort susținut de creștere treptată. Învățătorii și majoritatea textelor occidentale prezentau ambiția spirituală drept New Age.

Apoi am citit o carte scrisă de Krishnamurti, în care el aborda viața interioară într-un mod complet diferit. În primul rând, îmi confirma îndoielile și scepticismul, dând dovezi concrete că ceea ce învățau autoritățile spirituale nu era de fapt spiritual și în mod clar nici adevărat. El spunea:

Vedeți, mai întâi avem această idee că numai pentru cea mai înaltă superelită se poate întâmpla această [trezire], iar pentru a ajunge în acea elită ar trebui să treci prin vieți, să practici yoga, să parcurgi diverse forme de meditație; ar trebui să te jertfești, să nu te căsătorești, să fii fie sărac, fie bogat, să fii credincios, să fii celibatar, să faci asta sau să nu faci asta – zeci de lucruri. Și oamenii au făcut toate aceste lucruri și nu au primit niciodată nimic. Ei au făcut toate aceste lucruri cu viața lor, s-au chinuit. Vă pot spune povești – lucruri îngrozitoare – despre ceea ce au făcut trupurilor lor pentru a ajunge la asta. Și apoi nu pot ajunge niciodată la trezire. Deci, nu este ceva la care să lucrezi sau pe care îl inviți. Nu este o realizare progresivă sau o invitație treptată. Nu merge așa. Puteți vedea logic de ce nu merge așa.

Punctul central al acestei biografii introductive îl reprezintă versiunea simplificată a vieții lui Krishnamurti (1895-1986) și principalele aspecte ale învățăturilor lui. Am avut privilegiul de a fi alături de el și de a-l observa timp de douăzeci de ani și am fost martor ocular al aceluși fenomen – lucrând în două dintre școlile lui, luând masa împreună, mergând la plimbări, participând la întâlniri, călătorind împreună cu avionul și cu mașina, purtând o corespondență. Această apropiere a fost o onoare și un profund privilegiu.

Există câteva biografii importante ale lui Krishnamurti, dintre care cinci au fost autorizate de el, iar una, nu. În plus, există câteva zeci de biografii și memorii populare și academice ale căror tiraje s-au epuizat de mult timp.

Mary Lutyens Links, un biograf profesionist, și mama ei, Lady Emily Lutyens, au fost solicitate amândouă de Krishnamurti să scrie despre el și au făcut acest lucru cu promptitudine și din plin. Cele trei volume ale lui Mary - *The Years of Awakening* (care acoperă perioada 1895-1933), *The Years of Fulfilment* (1933-1980) și *The Open Door* (1980-1986), care au fost compilate într-un singur volum mai târziu, în 2005 - *The Life and Death of Krishnamurti* - se concentrează asupra vieții sale din Europa și America și oferă perspective bogate asupra tinereții sale și asupra marelui dramatism al rupturii sale epice de tradițiile religioase și de vastele tărâmurii asociate spiritualității cunoscute. Activistul cultural și scriitorul Popul Jayakar a scris *J. Krishnamurti: A Biography* (1988) - care conține conversații exhaustive pe care le-a avut cu el, deși cartea acoperă doar viața lui în India. După cum spunea autoarea și producătorul de film Evelyne Blau, care publica în 1995 prima biografie complet ilustrată *Krishnamurti: 100 Years* pentru a marca centenarul nașterii lui Krishnamurti: „Ce lume diferită am avea astăzi dacă cei care l-au cunoscut pe Buddha și pe Iisus Hristos ar fi lăsat relatări de martori oculari scrise despre stăpânii lor.”

Viața lui Krishnamurti a fost publică din momentul în care a fost descoperit la vârsta de 14 ani, în 1909, pe plaja din Golful Bengal din India de către autorul și membrul

Societății Teozofice, Charles Webster Leadbeater, până la moartea sa liniștită, în California, pe 17 februarie 1986, la vârsta de 90 de ani. Aproape fără greș, cuvintele sale de pe rampă (platforma de unde se adresa publicului - n.tr.) au fost fie memorate de stenografi, fie înregistrate pe bandă, la fel ca unele dintre conversațiile sale informale la masa de prânz. Numărul cărților pe care le-a scris el însuși și al compilațiilor după discursurile sale se ridică la peste trei sute.

A scrie despre învățături este o chestiune delicată. Krishnamurti însuși a încercat să clarifice acest aspect spunând:

O altă problemă care apare de fiecare dată este problema interpretării. Există mulți oameni care scriu cărți despre K și spun: „Asta este ceea ce vrea să spună.” Ei traduc în funcție de propriul lor interes - este o afacere obișnuită. Iar K a spus iar și iar că nu aveți nevoie de interpret și că puteți interpreta singur... Vedeți, interpretarea este una, iar a scrie o carte despre învățături este alta. Poți interpreta în funcție de logica ta, de emoția ta sau de condiționarea ta. Sau poți scrie despre asta spunând: „Asta este ceea ce cred. Văd că are dreptate în această privință, iar în asta greșește.” Discută, critică, se afundă în problemă. Asta nu este interpretare. Citesc cărțile lui Krishnamurti și le sfărâm intelectual în bucăți sau mă alătur lor cu rațiunea și spun: „Asta vrea să spună?” Discutați. Asta nu este interpretare.

Viața și învățăturile lui Krishnamurti sunt accesibile și foarte transparente. Cele o sută de milioane de cuvinte ale învățăturilor sale sunt disponibile gratuit, sub formă de cărți, DVD-uri, CD-uri, precum și pe internet, pentru cei care doresc să afle mai multe.

În Krishnamurti a existat o putere sau o prezență neobișnuită, care s-a manifestat pe platformă, prin transmiterea învățăturilor, și de pe platformă, către cei din vecinătatea lui. Cu toate acestea, nu există nicio explicație pentru aceasta, nici chiar pentru el. Cuvintele obișnuite precum „spiritual” sau „divin” nu reușesc să-i descrie prezența; așa că am abordat cu ușurință misteriosul și nepătrunsul din povestea vieții lui și am lăsat totul deschis și fără concluzie. Este posibil să cuprinzi prin cuvinte o astfel de ființă?

*Nu încerca să înțelegi ce spune vorbitorul,
ci înțelege că ceea ce spune el acționează
ca o oglindă în care te privești. Când te privești
foarte atent, oglinda nu va mai fi importantă;
vei putea să o arunci.*

- J. Krishnamurti, 1981

1

NU ESTE INDIAN

Omul autosuficient, care se mulțumește cu bani, cu o poziție, cu o idee, nu poate vedea niciodată adevărul. Adevărul este descoperit numai de omul care este nemulțumit, care cercetează, care întreabă, care caută, iar o astfel de persoană este o revoluție în sine și, prin urmare, în relațiile sale.

– J. Krishnamurti

De unde trebuie să înceapă o biografie, atunci când cel despre care se scrie neagă în mod categoric orice semnificație a tinereții sale pentru viața sa ulterioară? Crescând în India colonială, în brațele protectoare ale unei familii tradiționale brahmanice extinse (1895-1908), cu anii adolescenței petrecuți în Societatea Teozofică Internațională (1909-1929) și în clasele privilegiate ale Angliei Eduardiene (1911-1920), trăind 86% din secolul XX (1900-1986), tânărul Jiddu Krishnamurti spunea că circumstanțele tinereții sale, până la vârsta de aproximativ douăzeci și cinci de ani, nu au avut niciun efect asupra lui, deoarece nu era condiționat psihologic de locul în care a trăit și de ceea ce l-au învățat protectorii și mentorii săi. Această afirmație îndrăzneată a fost confirmată de viața lui. Întrucât în viața și învățăturile sale există dimensiuni atât de bogate și de profunde, demne de volume de informații, am ales să păstrez în mod intenționat această biografie modestă, fără analize și detalii de prisos. Poate că cititorul va simți nevoia să meargă direct la învățăturile lui Krishnamurti, pentru a continua explorarea pe care această carte o inițiază. Chiar dacă s-a născut în India, Krishnamurti a spus că nu este indian sau hindus. El a evitat etichetele naționaliste, neidentificându-se cu nicio țară, religie sau comunitate. Relatând povestea vieții unei persoane, în special a uneia care a fost publică și faimoasă, de multe ori reiese că există atât dimensiuni publice, cât și private care nu se potrivesc întotdeauna sau care sunt chiar contradictorii. Krishnamurti spunea că este o persoană foarte retrasă și timidă, dar nu a existat nicio diviziune sau distincție între viața sa publică de învățător al lumii și viața de zi cu zi.

A trăit așa cum a vorbit, așa cum pot depune mărturie mii de oameni din întreaga lume care au trăit, au lucrat cu el sau au participat la discuțiile sale. Din anii adolescenței și până la sfârșitul vieții, Krishnamurti a trăit într-o lume înaltă a primitului și a oferirii altora, în schimb, a adevărului absolut, nu relativ. Adevărul nu era al lui, nu provenea de la nicio autoritate laică sau religioasă și nici nu era antic sau modern. Punându-le întrebări ascultătorilor, el prezenta adevărul, realitatea gândirii și a vieții umane. El obișnuia să cerceteze psihologia felului de a trăi, astfel încât oamenii simpli care duc vieți obișnuite să se poată schimba și să poată trăi în deplină înțelegere, în pace, fără conflicte.

Pentru a transforma lumea, trebuie să începem cu noi înșine, iar intenția este foarte importantă atunci când începem cu noi înșine. Trebuie să avem intenția de a ne înțelege pe noi înșine și să nu îi lăsăm pe alții să se ocupe de transformarea noastră sau să producă vreo schimbare prin revoluție fie de stânga, fie de dreapta. Este important să înțelegem că aceasta este responsabilitatea noastră - a ta și a mea - pentru că, oricât de mică ar fi lumea în care trăim, dacă ne putem transforma, aducem un punct de vedere radical diferit în existența noastră de zi cu zi, iar atunci poate că vom influența lumea, în general, și relația extinsă cu ceilalți.

În viața sa independentă de adult, el a fost ghidat doar de propriul său mandat personal de a „elibera necondiționat omul” - un scop extraordinar pentru orice om,

pe lângă cel de a fi complet liber din punct de vedere psihologic. Acest lucru, la rândul său, i-a dat putere și autoritate de a preda prin discursuri publice, scrieri, publicații și de a educa tinerii. Întreaga lui viață de adult a fost o mișcare clar concentrată pentru a întâlni și pentru a vorbi cu cât mai mulți oameni, pe tot parcursul anului, în ciuda războaielor, a dezastrelor naturale, a tulburărilor politice, a nefavorabilei vremi sezoniere și a câștigurilor financiare incerte. Este posibil ca în cei șaiszeci și opt de ani ai vieții sale de învățător să fi vorbit direct cu mai mulți oameni decât oricare altă persoană din istoria consemnată și astfel, ca într-o ironie divină, el să fie învățătorul lumii în care profeția își are împlinirea.

El susținea că sursa învățăturilor sale și a protecției sale era „o minte liberă”, ieșită din comun, care i-a permis să nu fie afectat de experiențe, de educație și de înaltul dramatism al ceremoniilor și al ritualurilor colorate. El grăia din acea minte liberă în discuții fără scenariu, nepregătit, fără să țină cont de timp, de loc sau de vreun public anume. Chiar dacă vorbea doar în engleză, cuvintele lui erau atemporale și universal înțelese.

Tinerii de astăzi trăiesc în realități virtuale de multe feluri. Nimic nu pare să fie dincolo de experiență, deoarece a avea „experiențe” a devenit o realitate în sine. Dar cel care experimentează nu este niciodată pus la îndoială, iar Krishnamurti sublina că dacă starea de spirit a celui care experimentează nu este văzută ca fiind condiționată, influențată, de mâna a doua, vom continua să ne venerăm experiența și să nu o vedem ca fiind ireală, de fapt. Aceasta încerca să le transmită cititorilor și ascultătorilor săi, pe măsură ce se apropiau de învățături,